

BMB–Dossier

Remco Robinson

9 oktober 2006

1 Inleiding

Ter voorbereiding van de Kinderkerkdag heb ik zoveel mogelijk materialen voor de kinderkerk bij elkaar gezocht, beschrijvingen verzameld en voor zover ze nog beschikbaar waren bij boekhandel of bibliotheek. Een aantal van de titels staan nu in de seminariebibliotheek. Het doel van de lijst, die hieronder volgt, is om een goed, hoewel niet uitputtend, overzicht te geven van verschillende materialen, die beschikbaar zijn voor de kinderkerk. Eerst volgen de materialen die een leesrooster volgen. Uiteraard bestaat er geen materiaal dat ons leesrooster volgt. Meestal is de keuze het oecumenisch leesrooster of die van de Rooms–katholieke kerk. De laatste sluit het beste bij ons leesrooster aan. Daarna volgen de thematische werken. Soms is de grens tussen kinderkerkmateriaal en catechese erg dun.

2 Kinderkerkmaterialen

2.1 Beschikbaar, volgens het kerkelijk jaar of leesrooster

2.1.1 Bonnefooi

Stichting Kinderdienst (Narratio en Vereniging Westhill)
Werkschrift voor kinderen in de ere- en kindernevendienst
€34,- per jaar (3 nummers)

Volgt leesrooster 'De eerste dag'

Geeft kort commentaar op de lezingen, suggesties voor wat je in de kerk kunt doen voor de kinderen weggaan en wat je kunt doen als ze terugzijn. Voor jonge en oudere kinderen worden steeds vragen voor een gesprek gegeven, een sleutelverhaal en een creatieve werkvorm. Deze zijn echter wat beperkt. Belangrijker is dat in de eigen verhalen veel van het wonderlijke wordt wegverklaard. Zo is Salomo niet wijs door God, maar hij denkt er goed over na en komt dan op ideeën. Wordt ieder jaar vernieuwd. Is wel een stuk goedkoper dan Kind op Zondag.

2.1.2 Kind op Zondag

Nederlandse Zondagsschool vereniging
Blad voor godsdienstige vorming in kerk en zondagsschool
€65,- per jaar (6 nummers)

Volgt oecumenisch leesrooster

Bied kort maar veelzijdige informatie over de bijbellezingen, spiegelverhalen voor verschillende leeftijden. Breed aanbod aan verwerking voor verschillende leeftijden met creatieve werkvormen, spellen en gesprekken. Ook worden er liedaanbevelingen gedaan en suggesties gegeven hoe je de ruimte kunt aankleden voor die zondag. Degelijk en aan te bevelen, hoewel het een ander leesrooster gebruikt. Doordat het een tijdschrift is, wordt het ieder seizoen vernieuwd en krijg je de laatste nieuwtjes mee uit het werkveld. Ook is er een website ter ondersteuning. Belangrijk is dat echt recht wordt gedaan aan de bijbelverhalen.

2.1.3 Prettige Zondag!

Brugman, Joke
Prettige Zondag!
Gooi en Sticht

6 tot 8 jaar

Programma voor kinderwoord- of kindernevendienst.

Volgt RK-leesrooster in 3 delen

Wat moeilijke verwerkingen en weinig suggesties (soms alleen gesprekje), er wordt veel van kinderen verwacht

2.1.4 De kinderen mogen het zeggen

Verhees, Jacques
De kinderen mogen het zeggen
Gooi en Sticht

€32,90 per deel

Suggesties voor kinderwoorddiensten en een actieve deelname van kinderen in de liturgie

Volgt RK-leesrooster in 3 delen

Het is een serie van drie boeken. Je hebt dus met drie boeken alles aangeschaft en geen abonnement nodig. Het is gericht op vieringen, waarin kinderen een bepaalde taak of functie krijgen. Men begint met een inhoudelijk commentaar op de zondag ter oriëntatie. Daarna volgt een Openingstekst, Voorbeden en een Slottekst. Ook geeft men suggesties voor wat wij kinderkerk zouden noemen. In RK-kringen heet dat Kinderwoorddienst. Hiervoor wordt een verhaal gegeven, een verwerkingssuggestie voor een gesprek, een suggestie om iets met het thema te doen (creatief) en een gebaar in de kerk, als ze weer terugkomen bij de communie. Men volgt het RK-leesrooster met een A, B en C-jaar, waarbij ieder jaar één boek omvat Iedere zon- en feestdag komt aanbod, maar de mogelijkheden zijn wat beperkt. Zeker omdat het geen abonnement betreft, waarbij je ieder jaar iets nieuws krijgt, is dit erg beperkt. Je doet dan iedere drie jaar hetzelfde.

2.1.5 Goed voor een jaar 1

o.a. Willem Blonk
Goed voor een jaar 1
Gooi en Sticht 4-1
€30,95 per deel

Dit boek biedt suggesties voor vieringen met kinderen in het liturgisch jaar A,B of C. Per maand wordt een thema vastgesteld waaruit gewerkt wordt. Deze jaarboeken zijn een voortzetting van de werkcaviers Vieringen met kinderen. Opbouw per maand: context in liturgisch jaar, context evangelietekst, uitwerking van het thema voor vieringen met muziek, verhaaltjes en eenvoudige spelletjes. Veel tekst, geen werkbladen, geen overzicht van Bijbelteksten wel muzieknotatie.

Meer geschikt voor diensten van jong en oud dan voor kinderkerk. Voor dat eerste doel is het heel creatief en nuttig. De exegese is kort maar helder. De muzikale verwerking is breed maar voor onze doeleinden wat lastig toe te passen. De creatieve verwerking is echter niet voor iedere zondag. Voor diensten van jong en oud aan te bevelen, voor kinderkerk naast de viering is het te beperkt

2.1.6 Met kinderen het woord vieren

o.a. C. Nooteboom
Met kinderen het woord vieren A, B en C
Merweboek
€27,- per deel

De lezingen van elke zondag van het kerkelijk jaar (RK-lectionarium) worden besproken. Voor elk kerkelijk jaar is er een deel. Van elk evangelie wordt een vereenvoudigd verhaal verteld en er is altijd een bijpassende illustratie, die als kleurplaat gebruikt kan worden. Ook worden er (beperkte) handreikingen gegeven voor creatieve verwerkingen. De inhoud is sterk gekleurd door de theologie en spiritualiteit van Stichting Samuel, wat de bijbeluitleg minder degelijk maakt. Verder zijn de creatieve verwerkingen zoals gezegd wat beperkt

2.2 Beschikbaar, thematisch

2.2.1 Ouder-kinder catechese

Yperen, Eline van, Moerlands, Hanny
Ouder-kinder catechese
Katechetisch Centrum van GCO fryslan
Vier delen gericht op de geloofscommunicatie tussen ouders en kinderen in vier thema's: Bijbel, Kerkelijk jaar, kerdienst, samen dienen

De methode werkt op drie fronten:

1. De ouders ontmoeten elkaar en verdiepen zich vier avonden in het leerhuis
2. De kinderen krijgen acht catecheselessen van drie kwartier
3. Ouders en kinderen maken samen het huiswerk. Dat huiswerk moet het geloofsgesprek thuis stimuleren.

De lessen zijn opgebouwd in drie fasen, de intro, de activiteiten en de afsluiting. Daarna wordt het huiswerk meegegeven. In het werkboekje voor de kinderen staan de opgaven, wat informatie en de huiswerkopdracht. De informatie van de kinderen is niet veel, maar misschien wel genoeg voor jonge basisschoolkinderen. De leeftijd van de doelgroep staat echter nergens aangegeven. Het idee van huiswerk is erg aantrekkelijk, omdat het het geloofsgesprek thuis stimuleert. Voor de kinderkerk zou het interessant zijn om via huiswerk het gesprek te stimuleren over de ervaringen in de 'volwassenenkerk' en de ervaringen in de kinderkerk. Huiswerk geven werkt echter alleen als kinderen ook met een vaste regelmaat na de kinderkerk komen. Als het huiswerk niet besproken wordt, stimuleert dat het maken ervan niet. Zo beperkt als de stof voor de kinderen is, zo diepgaand is de stof voor de ouders. Het is veel informatie met beperkte vragen en opdrachten om met andere ouders te bespreken. In de handleiding staat aangegeven hoe de bijeenkomsten van de ouders moeten verlopen. Mijn inschatting is dat het een hoog niveau van de ouders vereist.

2.2.2 Robin en God

Mulder, Irene Robin en God
SoW Jeugdwerk/Stichting Joker Driebergen
Het jongentje Robin stelt allerlei vragen over God, die via knutselen, toneel, drome en zingen worden behandeld
Niet meer verkrijgbaar

2.2.3 Mozes en de 10 woorden

Reinhold-Scheuermann, Velde, Mar van de
Mozes en de 10 woorden
Narratio Gorinchem
leeftijd: 4-7/8-11/12-16
Achtergrondinformatie en opstapje voor verhalen, liederen, spelen, bibliodrama, gebeden, werkjes en werkbladen

Erg degelijk materiaal. Het uitgangspunt is het vertellen van het Exodus-verhaal (hf 1-19) in vier series van verhalen. Het is de bedoeling dat de leider het verhaal zelf vertelt. Daarnaast is er een 'Spiegelverhaal', dat voor oudere kinderen als 'Opstap-verhaal' gebruikt kan worden. Dan gaat het aan het echte bijbelverhaal vooraf. Voor het vertellen van het verhaal wordt de passage aangegeven dat je in de volwassenbijbel voor jezelf moet lezen. Daarnaast worden er accenten aangegeven, waar je bij het vertellen de nadruk op kunt leggen. Ten derde wordt er achtergrondinformatie gegeven om het verhaal levendiger te maken en beter te begrijpen voor de kinderen. Lukt het je niet zelf het verhaal te vertellen, dan wordt er een verhaalvoorbeeld gegeven en een verwijzing naar de kinderbijbel, maar dat heeft niet de voorkeur. De methode is voor kinderen vanaf 4 jaar geschikt, maar kan ook bij jongeren gebruikt worden. Hiervoor worden spiegelverhalen, opstap-verhalen en verhaalvoorbeelden gegeven. Je kunt het dus aan de leeftijdsgroep aanpassen. De werkvormen in het boek zijn liedjes, spelletjes, bibliodrama, gebeden en gespreksvragen. Ook worden er ter

ondersteuning plaatjes, knutselwerken en kaartjes gegeven en enkele illustraties. Voorin geeft het boek advies over Bijbels die gebruikt kunnen worden en liedboeken.

2.2.4 Marcus schrijft

Reinhold-Scheuermann, I. Duhoux-Rueb, Chr.

Marcus schrijft

Narratio Gorinchem

Leeftijd: 4-7/8-11/12-16

Achtergrondinformatie en opstapje voor verhalen, liederen, spelen, bibliodrama, gebeden, werkjes en werkbladen

Hiervoor geldt hetzelfde als bij Mozes en de 10 woorden. Ze leggen hier de nadruk op de poging om 'het tweede verhaal', wat onder de oppervlakte ligt, verteld te krijgen. Belangrijk daarbij zijn de wonderverhalen, die ook nog betekenis moeten hebben als kinderen ouder worden en niet in wonderen willen geloven. Dat laatste is een algemene kwestie. In deze methode laat men het wonder nog intact.

2.2.5 Goede manieren

Jong, Monique de

Goede manieren

Stichting Echelon

Leeftijd: 6 tot 8 jaar

Via verhaal van Jacob en Jozef wordt de thematiek van omgaan met elkaar centraal gesteld, o.a. Over trouw, ontrouw, onrecht en vergeving

Bestaat uit een verhalenboekje en een begeleidingsboek met werkbladen. Via verhalen rond Jacob en Jozef wordt goede en slechte manieren van omgaan met elkaar besproken. Pesten als agressie staat centraal en worden benaderd vanuit drie verschillende theorieën. Het doel is om de juiste waarden over te dragen doormet kinderen erover te communiceren. Het is geschikt voor kinderen van 6 en 7 jaar of groep 3 en 4 van het basisonderwijs. Iedere les bestaat uit een doelstelling voor de begeleider, een theoretische verantwoording, een lijst met benodigheden. het verhaal wordt verteld, er volgt een gesprek en de kinderen krijgen de opdracht iets via een tekening uit te werken. De tekeningen worden weer aanleiding tot een gesprek rond het thema. Naar aanleiding van het gesprek en de tekeningen komen er rollenspellen en volgt er nog een creatieve uitwerking op het werkblad. Ook is er een huiswerkopdracht. De werkwijze wordt iedere keer uitgebreid behandeld. Achterin de map staan nog extra informatie en suggesties. De methode ziet er wat provisorisch en saai uit. Ze is erg ethisch gericht en staat helemaal in het kader van de opvoeding en leren. Voor kinderkerk met een wat meer liturgisch of spiritueel doel is deze werkwijze niet geschikt. Het zou wel in het kader van een thematische periode zoals het ethische jaar of in de Veertigdagentijd gebruikt kunnen worden. Theoretisch is het goed gefundeerd.

2.2.6 De mannen van Emmaüs

Remundt, Jos van

De mannen van Emmaüs

Stichting Echelon

Leeftijd: 7/8 jaar

Kennismaking met de eerste christelijke gemeente en aspecten daarvan

Verwant aan de vorige methode. Gericht op de kennismaking met de eerste christelijke gemeente en aspecten daarvan. Deze zijn: het gezamenlijk lezen uit de heilige boeken, de maaltijd, de getuigenissen over Jezus, waaruit later de evangeliën zijn ontstaan en enkele christelijke symbolen. Er is alleen een begeleidingsboek. Deze methode is minder ethisch gericht, maar draait vooral om kennis opdoen. Ook deze methode doet wat provisorisch aan.

2.2.7 De schouders eronder

Snoek, Jaap

De schouders eronder

Stichting Echelon

Leeftijd: 7/8 jaar

Via Exodus bespreking Sociaal maatsch. Aangepast aan leefwereld. Sluit goed aan op Goede Manieren

Hier draait het om het boek Exodus en Mozes. Het bevat een leesboek en begeleidingsboek met daarin werkbladen. Vanuit het Exodus-verhaal worden verschillende thema's behandeld zoals onderdrukking, onrecht, conflicten, geweld, bevrijding, God en regels. De werkwijze lijkt erg op die van Goede Manieren met wat variaties in de volgorde en samenstelling per hoofdstuk. Ook dit materiaal is wat saai, maar degelijk thematisch.

2.2.8 GR!P

Tijdschrift GR!P

Kok, SoW jeugdwerk LDC i.s.m. JDC

€28,- per jaar (8 nummers thematische uitgaven)

Leeftijd: 15 en ouder

Voor catechese-, gespreks- en liturgiegroepen

Ieder nummer heeft een thema met informatieve stukken, opdrachten en werkvormen, een filmtip met opdrachten, een boekentip met werkvormen over fragmenten, Dramaopdrachten, spelletjes, gespreksbijeenkomsten, bijbeluitleg en zelfs een catecheseles. Ieder nummer sluit af met gedichten en ideeën voor een viering. Is niet zozeer op kinderkerk gericht, maar je kunt er wel veel bijhalen. Zeer geschikt voor jongerengroepen en jongerenvieringen. Denk aan de leeftijd.

2.2.9 Kiosk

Ook voor jongere kinderen dan Gr!p (6-16 jaar).

Bevat ook gespreksthemas en uitwerkingen, creatieve werkvormen, Bijbeluitleg, spelletjes, rollenspellen en drama, liederen, verhalen, gebeden en gedichten. Tenslotte worden er nieuwtjes over jeugdgroepen uitgewisseld (Protestants).

2.2.10 Korrel

Korrel

SGO Hoevelaken

€40,- per jaar (4 nummers)

Thematisch materiaal voor dagopeningen en bezinningsmomenten in school en kerk

Vooral geschikt voor scholen, wat saai, veel tekst, weinig creatieve mogelijkheden. Posters zijn leuk.

2.2.11 Het verhaal... En daarna?

Wickers, Willemien

Het verhaal... En daarna?

Narratio Gorinchem

€9,-

Leeftijd: 4 tot 12

werkvormen bij een aantal kinderbijbelverhalen

Volgt geen leesrooster, maar geeft suggesties voor verschillende leeftijdsgroepen.

Is wat beperkt in het aanbod, maar goed als extra creatieve mogelijkheid

2.2.12 100 eenvoudige knutselideeën rond de Bijbel,

Price, Sue

Merweboek

€12,50

Knutselideeën rond bijbelverhalen Ieder idee is wel geïllustreerd, maar al het materiaal moet zelf op maat aangeleverd worden. Perfect voor kindernevendienst en kinderclubleiding.

Het is een leuk boekje als je wat extra verwerkingsmogelijkheden zoekt. Het boekje bevat vijf soorten verwerkingsideeën:

1. Werkjes rond bijbelverhalen: om kinderen bij het verhaal te betrekken.
2. Herinneringswerkjes: helpen kinderen het bijbelverhaal en praktische tips te onthouden
3. Werkjes rond aanbidding en lofprijzing: stimuleren kinderen tijd te nemen voor gebed en lofprijzing
4. Zelfgemaakte cadeautjes: voorwerpen om te leren delen of om mee te geven ter evangelisatie
5. Werkjes rond de feestdagen: bijbelse knutselideeën rond de grote feesten

Het materiaal is voor verschillende leeftijden geschikt: Bij jonge kinderen kun je de voorwerpen van tevoren maken, oudere kinderen ze zelf knutselen

2.2.13 Kom in de kring. Vieren met jonge kinderen rondom prentenboeken.

Ark, Corien van

Kom in de kring. Vieren met jonge kinderen rondom prentenboeken.

SGO Hoevelaken

Tot 4 jaar

Kinderen vinden het fijn om voorgelezen te worden uit prentenboeken. Op die manier kun Bijzonder, omdat het voor hele jonge kinderen is geschreven. Biedt een belangrijk beeld van hoe de kinderkerk-bijeenkomst eruit kan zien. Je kunt sterke vraagtekens plaatsen bij hun keuze om prentenboeken in plaats van bijbelverhalen te lezen. Alles wordt sterk moraliserend en gaat niet echt in op de band met God. Goed om te bestuderen, maar beperkt om toe te passen met name omdat het kinderen niet in contact brengt met de verhalen van de geloofstraditie

3 Aanbeveling

De catechese commissie beveelt het tijdschrift Kind op Zondag warm aan bij de parochies. Hoewel het een wat duur tijdschrift is, is de kwaliteit erg hoog. Het voordeel van een tijdschrift is dat het materiaal ieder jaar weer vernieuwd wordt. De belangrijkste reden om voor Kind op Zondag te kiezen is dat de uitleg van het bijbelverhaal erg degelijk is. De verhalen worden goed uitgelegd. Er worden verschillende spiegelverhalen gegeven voor verschillende leeftijdsgroepen, maar het verhaal blijft het verhaal. Wonderen en godservaringen worden niet weggeredeneerd, maar mogen gewoon verteld worden. Er worden suggesties gedaan voor zowel creatieve verwerkingen als spelletjes. Tenslotte volgen ze het oecumenisch leesrooster maar is er ook een aparte bladzijde met suggesties die bij het RK-leesrooster aansluiten. Dit zorgt ervoor dat de lezing van ons lectionarium (bijna) altijd wel behandeld wordt.